List 7. **NOVICE** Tečaj XXXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. februarija 1875.

Obseg: Stelja in gnoj. — Važnost pepéla in saj za kmetijstvo. (Konec.) — Ponudba sadnih dreves in lončenih cevi za vodotoče. — Postava o obrambi poljščine. (Dal.) — Domač pomoček za vnetico vratú. — Od kod ima Kranjska dežela svoje imé? — „Vojske je treba, in vojska mora priti“. — Nove knjige. (Dal.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Stelja in gnoj. *)

Gospodarji! da veste dobro ceniti to, kar vam na srce poklada slavni Tirolski pisatelj g. Adolf Trientl, berite najprej te-le njegove besede:

Klestiti in obsekovati drevje — to pokvari gozd, in neprenehljivo grabljenje listja spod drevja škoduje sedanji rasti in prihodnji spodrasti v gozdu. Marljivi gozdarji in kmetovalci so to že davno spazili. Toda tako oškodovanje gozdov se ni nič poznalo, dokler je bilo gozdov in lesá veliko nad potrebo prebivalcev ter je prav obilno lesá gnjilo brez kake koristi celó tudi blizo človeških naselišč, ker ni bilo nikamur z njim — ne za porabo in ne za pródaj. To pa je sedaj že vse drugače.

Po posameznih srenjah lesá že hudo primanjkuje, potrebuje se ga pa dan na dan več. Kupčija z lesom se silno množi, toraj ima čedalje večo ceno. To vas, kmetovalci in posestniki deležev, resno opominja, da drevje skrbno varujte vsakega poškodovanja.

Največi zadržek, da se gozdi lepo in tečno ne spodraščajo, je to, ker se stelja jemlje iz gozdov, bodi si, da se listje grabi, ali pa drevje nezmerno obsekuje, ali celó mlada lepa drevesca v ta namen posekujejo. (Se vé, da s tem nočemo reči, da bi se za rast neprimerno grmičevje ali prevelika goščava ne smela trebiti.) To se godí zlasti pri smrečji in sploh pri jelovem lesu. Zares je prav tehtno in potrebno vprašanje, če je v korist kmetijstvu ali ne, da se zanaprej še tako obilno jemlje iz gozdov, kakor do sedaj; prašanje, če se dá to ropanje gozdov brez škode pri živini in pri polji djati na najmanjšo mero, da gozd v svojem dobrem spodraščanji ne bode zadrževan.

Skušal sem v teh bukvicah kmečkemu ljudstvu razumljivo pojasniti, koliko škodo kmetovalec dela gozdu in poslednjič sam sebi, ako steljo jemlje iz gozdov. Skazal bom dalje, da ni treba gozdom te škode delati, ker brez škode za živino in za polje se dá opraviti z veliko manjšo množino gozdne stelje.

Zdaj pa, spoštovani kmetovalec, dobro prevdari, kar boš tukaj bral. Morebiti bodeš spoznal, da je kaj koristnega. Ako ti bo to ali uno všeč, skušaj v djanji porabiti, saj bo le tebi v prid.

§. 1. Kakošen namen ima stelja?

Stelja ali nástel ima ta-le namen:

1. Mora biti živinici mehko, prijetno in pozimi tudi gorko ležišče.
2. Mora vlago, mokrotnost na-se vleči, da živina ostane snažna.
3. Mora gnoj delati in množiti in ga tako vravnati, da je pripraven za vožnjo na njive in polja ter dober za gnojenje.
4. Mora pomagati, da se zemlji nadomestujejo tiste živilne moči, katere polje s tem zgubí, ker daje iz sebe rast in žetev. Ali z drugimi besedami: V gnoj spremenjena stelja mora zopet delati dobro in tečno prst, katera to iz sebe daje, kar mi z žitom, s sadežem itd. na njej pridelamo, domú vzamemo, in kar na njivo nič več ne pride, ko se v podobi mnogoterih pridelkov, kakor tudi mleka, sira itd. na vse straní razkropí.
5. Stelja mora poslednjič prst na njivi rahlo delati.

§. 2. Iz kakošnih rečí je stelja?

V naši deželi se navadno te le rečí rabijo za steljo: 1. Slama, 2. listje, 3. resje in enako rastlinje po gozdih in grmičji, 4. smrečje in sploh jelovje (sekana stelja, kleščevje), 5. koruznica, ajdovica itd., 6. razno ločje in bičje ter povodno in močvirno rastlinje, 7. odpadki od sená in druge klaje, 8. žaganje, 9. pezdirje, 10. pesek kremenastih hribov, ne pa apnenik, 11. prst, 12. plevél in vsakatere smetí in odpadki, 13. celó razdrobljeno staro zidovje, 14. pred vsem drugim pa (v naših krajih) praprot za govejo živino. Dalje bi se dalo še za steljo rabiti: 1. odpadki od šôte, ali pa tudi slaba, prstena šota sama, 2. pepél od šôte, 3. drobna rujavkasto črna prst (Haidehumus), ki se dostikrat in obširno nahaja po bolj mrzlih krajih pod tenko mahovo skorjo, velikrat po pašnikih, in ki je sama na sebi čisto nerodovitna, 4. lapor ali laporni odpadki, 5. dračje in razna rastlinska šara s planin, pašnikov in logov.

§. 3. Kakošna ima sploh stelja biti.

1. Stelja sploh bi prav za prav ne smela biti surova, vlažna ali mokrotna, ampak suha, dobro izsušena. Zakaj če ima več vlažnosti ali mokrotnosti stelja že

*) Pod tem naslovom podá v jako prijetni slovenščini c. kr. kmetijska družba Kranjska svojim udom A. Trientlovo živinorejcem in kmetovalcem silno koristno knjižico, nekoliko okrajšano. Da pa ta, v sedanjem času gospodarjem našim vsem res silno potrebni poduk pride tudi takim v roke, ki niso udje družbe kmetijske, natisnemo ga z dovoljenjem sl. družbinega odbora tudi v našem listu. Vred.

sama na sebi, manj je zamore v hlevu na-se vleči. Ni toraj dobro tako imenovano kleščje ali sekana stelja od smrečja, jelovja in druzega surovega vejevja. (Se vé, da težko se je tega ogibati zlasti na spomlad in poletje, kedar ni več praproti in druzega suhega nastelja.)

2. Vsakoršna stelja, ki je daljša, naj bi se na kratko razsekala, ker tako več vlažnosti povživa in lože je potem gnoj kidati. Za gnoj, ki se ima rabiti za travnike, naj se jemlje le prav drobna stelja; zakaj debela stelja se mora zopet pograbiti in toraj travniku malo koristi. Debela stelja je za podoravanje, posebno pri mastni in ilovčasti prsti.

3. Stelja mora biti lahko trohljiva, da hitro sprhne in se sprstení. Le tako zares gnojí in koristi; brez tega bi malo teknila. Marsikatera stelja prav težko in počasi trohní in prstení, kakor pezdirje, žaganje, bukovo listje, nástel iz logov in senčnih krajev itd. Da se take rečí lože v gnoj spreminjajo, jih je treba v kupih nekoliko namočiti; najbolje se to zgodí z gnojnico ali s kakimi pomijami ter z zblojeno vodo; potem pa se pusté, da se nekoliko ugrejejo in sparijo, ali ustojé. Po okoliščinah se utegne enaka stelja nekatere mesece ali tudi leto in dan tako goditi. Kup se s tim sicer zniža, gnojilnine močí njegove pa zato ne bo manj, temuč bo še boljša. Ozir se mora tudi imeti, da na nekaterih njivah se gnoj prej povžije kakor na druzih, kjer včasi prav počasi prstení. Na to okoliščino je tedaj tudi treba gledati, kedar steljo napravljaš, kolikor nam reč ti je moč.

(Dalje prih.)

Važnost pepéla in saj za kmetijstvo.

Spisal Fr. Kuralt.

(Konec.)

Tudi lug je še veliko vreden za gnojenje, posebno veljavo ima pa tudi v sadjereji. Ako se namreč drevesom stara koža ostrga, in drevo potem opere z lugom, dobi drevo zopet mlado kožo, in z lugom se zapreči tudi rast mahu po drevesu. Tudi proti drevesni bolezni, ki se imenuje rja, se lug potrebuje. Vsled te bolezni, katera nastane iz prašnih glivic (gobic), dobí drevesna koža rudečkaste pike. Ako se pa koža opere z lugom, ta bolezen preide in drevo dobí zopet zdravo kožo.

Pepél v obče ima pa še neko drugo posebno dobro lastnost, namreč to, da vleče vlažnost na-se. Ravno vlažnost pa, katera se tolikokrat nahaja v kletih, kamor se spravlja krompir, je kriva, da toliko krompirja segnjije.

Ako bi vsaki gospodar čez zimo od dne do dne pepél nosil v klet, ga nasul na krompir, bi klet in krompir postala bolj suha, in krompir bi se obvaroval gnjilobe, gospodar pa bi si prihranil marsikater novčič pri krompirju za setev.

Spomladi naj se pepél na solncu zopet posuší in potem porabi za gnojenje.

Najboljši čas za gnojenje s pepelom je zgodnja spomlad. Vendar se mora pa pepél trositi le v mirnem času, kedar ni vetra, in če mogoče, proti večeru, da ga rosa precej sè zemljo spoji in ga zato veter ne more več odnesti. Posebno dobro je, ako se to delo more opraviti pred kakim dežjem, ali se pa tudi lahko nasuje na zadnji sneg, ko počne kopneti, da se pepél precej spojí sè zemljo.

Ravno tako važne, kakor pepél, so tudi saje. One so za peščeno in apnéno zemljo celó koristne, ker imajo v sebi zelo veliko amonijakovih in kalijevih solí, mavca in ocetno kislega apna. Zato so zelo lahko in hitro razkrojive, zato treba, kolikor mogoče, blizo rastlin z njimi gnojiti. Premogove saje imajo do 6 odstotkov amonjakovih solí v sebi. Zaostalo in bolno ali rumenkasto ozimno žito, pognojeno s sajami, se hitro okrepča in dobí črno-zeleno barvo, detelja počne krepko rasti. Za pokončevanje mahú po travnikih ni boljšega sredstva kot so saje. Tudi za pokončevanje različnih škodljivih mrčesov, posebno pa zelnatih bolh, se saje iz skušenj zelo priporočajo.

V tem obziru priporoča nam tudi slaven nemški vrtnar in sadjerejec sredstvo, katero on že več let z najboljšim vspehom upotrebuje za pokončevanje gosenic na sadnih drevesih, tako le: 16 funtov saj se raztopi v 12 vedrih vode ali pa $1\frac{1}{3}$ funta saj v enem vedru. Z ročno brizgljo se poškropé s tako raztopljenimi sajami vse mladike in perje dreves. Zjutraj ležé vse gosenice mrtve na tleh, in drevo je rešeno največih sovražnikov. — Drevesu to nič ne škoduje, perje postane še celó bolj zeleno in frišno.

Na Francoskem že zdavnej poznajo veliko korist saj, zatoraj jih tudi dimnikarji nabirajo ter prodajajo, košaro po 1 franku in še več (40—50 krajc.).

O času in načinu gnojenja s sajami veljá pa prav to, kar sem omenil o pepelu.

Dragi gospodarji! ne zametavajte in ne prodajajte tedaj lahkomišljeno pepela in saj, ki so tako koristne za naše gospodarstvo. V pepelu in sajah leži veliko kapitala, ki, umno obračan, vam donese lepe obresti (činže).

Ponudba sadnih dreves in lončenih ceví za vodotoče.

Približal se je zopet čas, da gospodarji mislijo na svoje sadne vrte. Ker imam obilno zalogo lepega odrašenega drevja po 6 do 9 čevljev visocega s čvrstimi koreninami, zato naznanjam sadjerejcem sledeče: Hruške dajem po 40 krajc., jabelka po 30, češplje po 40, orehe po 30, češnje po 30, murve po 20, breskve po 40, pritlikovce hruševe in jabelčne po 30 krajc. Tudi imam veliko špargeljnov na prodaj in jih dajem po 3 krajc. korenino; tudi divjakov imam na prodaj, kolikor tavžent jih kdo želi: hruševi dve leti stari, do enega čevlja visoki so po 1 krajc., kar je pa čez čevelj visokih, pa po 2 krajc., jabelčni divjaki pa taki, ki so že za cepiti, po 2 krajc.

Kdor ima kaj za cepiti, tudi lahko dobí cepičev pri meni veliko sort, z imeni, *) če kdo želí. Tiste pa, ki mi še niso denarja poslali za lani prejeta drevesa, prosim, naj mi ga koj pošljejo.

Tudi imam na prodaj čez 2000 sežnjev lončenih ceví (rorov), katere so narejene z mašino in tako umetno in močno, da ne samo po ravnem, ampak tudi od pet do deset sežnjev na kviško vodo ženo, ker mašina naredí štiri sorte ceví z različno votlino; tiste z 2 coloma votline se utaknejo v cevi s 4 coli votline in se s cementom zalijo; če so ena cev iz cementa in dve pa lončeni skupej združene, imajo potem toliko moč, kakor najboljše lesene ceví, al dvojne se le rabijo v takih krajih, kjer je treba vodo kvišku gnati, kjer pa je ravnina ali le nekoliko bregu, tam so posamezne

*) Oče Net! le z imenom, vsako drevó z imenom, kajti v tem se loči gospodar više in umnejše vrste od navadnega malo izobraženega, da vé, kaj ima v svojem vrtu. Se vé, da je težje, vsa drevesa po imenu zaznamovana imeti; al kupcem je veliko lože iz imenika si izbrati tisto sorto, ki je želijo, da niso odvisni od tega, kar jim ravno prodajalec pošlje.

Vred.

cevi z dvema coloma votline dobre. Naredil sem že v petnajstih krajih take vodotoče: nekateri so že po deset let stari, pa vendar jih ni bilo treba popravljati, in voda ima vse boljši okus kakor pa v lesenih. V Ribnici je največi vodotoč še čez 2000 sežnjev dolg in vso zimo teče petkrat čez vodo in trikrat v breg.

Kdor bi želel kaj tacega napraviti, naj mi pismeno naznani; zdaj v zimskem času grem jaz na svoje stroške sam pogledat. Roba je tako dobra, da vsakemu za deset let dober stojim, če pa vodotoč ostane deset let, je brez dvombe za sto let dober. Cena je po visokosti votline, cevi z votlino $1\frac{1}{2}$ cola se po 1 gold. seženj v zemljo položí.

Andrej Net,
posestnik na Kokrici pri Kranji (pošta Kranj).

Nove postave.

Postava o obrambi poljščine,

veljavna za Kranjsko deželo.

I. O poljščini in o poljskih okvarbah (škodah).

(Dalje.)

§. 4. Zunaj zaprtih ali drugače ograjenih prostorov ne sme nobeno živinče ostati prosto brez pazke.

Če so kraji taki, da je treba izimkov od tega ukaza, utegne te izimke občinski odbor dovoliti.

§. 5. Živina se zunaj zaprtih ali ograjenih prostorov sme pasti samo pod očmí pripravnega pastirja.

Na takih pašnikih, kateri so tako ozkega prostora ali tako ležé, da se je po pravici bati, da ne bi živina prestopila na tuja tla ali sploh utegnila okvariti tujo poljščino, naj se živina primerno z ozlícami (štriki) priveže h kakej trdno stoječej stvari, ali naj se vodi s povodcem (paša na povodci).

§. 6. Na zemljiščih, katera niso od vseh strani tako ograjena, da ne more živina iz njih stopiti, prepovedana je po noči vsaka paša, tudi na povodci.

Kodar so posebne razmere, ondod utegne občinski odbor izímke od te prepovedi dovoliti o posebnih pašnikih.

§. 7. Živina se na pašo in s paše sme samo po dnevi goniti.

Po tej postavi se dan od nočí tako razloča, da se v dan šteje ves čas, kar ga je jedno uro pred solnčnim vzhodom do jedne ure po zahodu.

§. 8. Če so potje na pašo taki, da se je po pravici bati, da ne bi na pašo gnana živina okvarila tuje poljščine, utegne občinski odbor prepovedati, da po tistih koséh potov, katere on zaznamená, živina ne ide na pašo drugače, nego li živinče k živinčetu privezano, ali na povodcih.

§. 9. Političnо okrajno oblastvo sme po razmerah kacega kraja poljščini v obrambo prepovedati, da se po noči tuje živinske črede po cestah in potih mej ograjenimi njivami ali travniki ne smejo goniti drugače, nego li pod pazko posebnega izpremljáča, katerega postavi župan in ga živinski gonjáč plača po taki ceni, kakoršno je oblastvo potrdilo.

§. 10. Živina se goniti ali pasti na tujem zemljišči sme — razven če to dovoljujejo kake posebne pravice — samo tedaj, kedar dotični gospodar izrekoma privoli.

To posebno tudi veljá o paši po tujih ledinah (prahah) in strniščih ter ob potih in po mejnih obrónkih med njivami.

§. 11. Pábirkovati po vrtih, zasadih, vinogradih ali po njivah in travnikih je od solnčnega zahoda do vzhoda (§. 7) gladko prepovedano, a drugače je svobodno samo s privolitvijo dotičnega gospodarja.

§. 12. Posebnim kosovom občinskega okoliša, kateri imajo v sebi ali samo ali po večini take vinograde raznih gospodarjev, da se držé drug druzega, utegne občinski odbor, dogovorni s temi gospodarji, po oznanilu, kakoršno je v tistem kraji navadno, razglasiti prepoved, da se v tem okoliši trgatev ne sme začeti pred tistim dnevom, ki ga je občinski odbor postavil. Izimek od tega naj župan posameznim vinogradnikom dovoli tedaj, ako izrekó, da sami povrnejo troške, kar bi jih utegnilo biti od posebnih čuvajskih preskrbíl, potrebnih drugim vinogradom v obrambo za to, ker so oni po svojih vinogradih jeli poprej trgati.

(Dalje prihodnjič.)

Zdravniške stvari.

Domač pomoček za vnetico vratú.

Dirne me vselej globoko v srce, ko slišim, kako še zmirom unetica grla (Rachenbräune) razsaja pri vas v Ljubljani.

Ponudim tedaj „Novicam“ hišen pomoček, ki se gostokrat rabi na Ogerskem in Hrvaškem, pa tudi včasi tukaj na Dolenskem; nedavno sta mi dva tukajšnja očeta pravila, da sta deca že blizo umrjajoča, katerima so zdravniki že vse upanje odrekli, ozdravila ž njim in sicer prav hitro v eni noči. Ta pomoček je navadna ilovica in vinski jesih. Mešata se skupaj, da izgledata kakor gost močnik, ki se dá na žrjavico greti, dene se potem v povitke (Umschläge) in ti se denejo spredej na vrat in sicer tako, da, ko se začne en povitek izhladevati, se precej drug na vrat dene. Zato treba zmiraj več povitkov pripravljenih imeti na žrjavici ali prav za prav na kakošni reni, na kateri navadno grejejo tak močnik. Pokladajo se pa povitki tako vroči na vrat, kakor jih more otrok prenesti; to se pa najbolje spozná iz tega, da mati ali kaka druga oseba povitek na svoj oko dene; kolikor more naše navadno oko vročine prenesti, toliko je more tudi otroški vrat. — Dolenci rabijo ta pomoček tudi močno pri prešičih bolnih za vnetico vratú (kušarjih) in neki s prav dobrim vspehom.

Dostavek vredništva. Nasvetovano v teh prijateljskih vrsticah zdravilo je po vsem enako onim gorkim okladkom, ki se narejajo iz lanéne moke ali lanénega semena, in so jako koristni pri tisti otroški vnetici vratú, ki ima svoj sedež v sapniku in kateremu tudi po naše golte (häutige Halsbräune) pravijo; al bistvo te vnetice in njenih nasledkov (limfatičnih eksudatov, kožicam podobnih, zato imé „häutige Bräune“) je vse drugo nego pri tej novi vnetici, ki ima svoj sedež bolj v grlu in katere bistvo obstaja v snetji vnetih delov in nagli spridbi krví, iz katere izhaja ona grozna kužnost te bolezni, ki je ni pri navadni vnetici vratú. Če tedaj vendar nasvetovani pomoček „Novice“ razglasijo, nočejo s tem ga proglasiti za zdravilo zoper snetjavo vnetico grla, ki dandanes morí otroke pa tudi odrašene, da ne bi stariši zapeljani bili prave zdravniške pomoči ne iskati; razglasijo ga le za dobro zdravilo pri navadni vnetici vratú, kakor je tudi moka lanénega semena.

Zgodovinska drobtinica.

Od kod ima Kranjska dežela svoje imé?

Spisal Poženčan v letopisu slovenskega društva 1849. l.

Krajnska dežela ima svoje imé od besede „kraj“; bila je nekdaj na kacih pet krajev razdeljena.

En kraj so nekdanji Rimljani imenovali Karnia, po naše Krajna. Letá kraj je obsegel današnjo Furlanijo in Goriško knežijo. Da je ta kraj bil nekdaj krajnski, zraven imena Karnija še dandanašnji ostanki slavenskega naroda po Furlaniji spričujejo.

Drugi kraj je bil Japidija, to je, današnji Kras, Istra, Čičarija, Pivka, Menišija.

Tretji kraj je bil Liburnija. Le-sem je spadalo kar je dandanašnji okoli Senjske Reke. „Novice" v 35. listu leta 1846 (iz „Mitth. des hist. Ver. für Krain Nr. 8) so opomnile, da je bila Kranjska dežela nekdaj veliko veča kot zdaj; da sta bila v začetku 16. stoletja tudi Reka in Trst z Istro vred pod Kranjskim vojvodstvom.

Četrti kraj je bil en kos Norika (Noricum), to je, današnje Gorensko.

Peti kraj, to je današnje Dolensko, je bil en kos Panonije.

V toliko krajev razdeljeno deželo so po vsi pravici Krajnsko ali Krajna imenovali. Latinševalci so pozneje iz „Krajna" napravili imé Carniolia, ali kakor jo Lunemannov „deutsch-lateinisches Handwörterbuch nach Schellers Anlage bearbeitet. Leipzig 1826" imenuje, Carniola. Letó je zmanjševalno imé kakor „filiola" hčerica od „filia" hči.

Da jo latinševalci zmanjševalno imenujejo, ni se čuditi; saj je na pol manji, kot je bila nekdaj.

Političnе stvari.

„Vojske je treba, in vojska mora priti."

Ta jako tehtni in osupljivi izrek najdemo v brošuri, ki je pod naslovom „Betrachtungen über die Organisation der österreichischen Artillerie" (premišljevanja o uredbi Avstrijskega topničarstva) na Dunaji na svitlo prišla. Kakor je brati v časnikih, je oče te brošure nadvojvoda Ivan Salvator, obristlajtenant pri topničarstvu, vojak z dušo in telesom; ker je pa nadvojvoda, dasiravno praktično izobražen viši častnik, še le 22 let star, se obče misli, da je on brošuri le boter, za katerem se skriva pravi oče nadvojvoda Albrecht.

Naj pa si bo, kakorkoli, istina je, da je brošura prišla iz cesarjeve rodovine in deloma zarad tega, deloma pa zavoljo političnih misli, ki so v nji izražene, trešila v ustavoverski tabor kakor bomba. Ustavoverci in prusaki so bili po nji tako osupnjeni, omamljeni, da so sprvega kar omolknili; ko so pa zopet prišli do sape in spoznali, da jim bomba ni odnesla glav, so jo skušali gasiti s tem, da so imé pisatelja zamolčali; ko se je pa vendar-le zvedelo, da je bomba bila vržena iz najvišega kroga, so jej skušali moč vzeti s tem, da so se nanašali na mladost pisateljevo, češ, „kaj vé tak mladič o političnih razmerah Avstrijskih!"

Brošura, ki je v kratkem doživela že drugi natis, spada v dva dela: v strogo vojaško-strokovnjaški in v politični del. Prvega, ki povdarja posebno to, da se mora ločiti navadno topništvo od onega za trdnjave ter vtrditi meja Avstrijska zlasti proti Pruski s trdnjavami, ki bi potrebovale 5115 topov, — hvalijo v razumnih vojaških krogih kot mojstersko strokovnjaškega, ki je pa namenjen le bolj vojaškemu občinstvu, tedaj se mi ne bomo dalje z njim pečali; velike važnosti in pomenljivosti za nas in za vsakega Avstrijanca pa je drugi del, ki se spustí v premišljevanje sedanjih razmer Avstrijskih in zdaj vladajočega sistema. Predno dalje o tej brošuri spregovorimo, naj podamo svojim bralcem odlomek iz druzega dela, ki se tako le glasí:

„Ko so prišli do prepričanja, da si interesi Avstrije in Rusije niso nasprotni in ko so se po prijateljskem približanji vsa „nesporazumljenja" (pomote) poravnala, se je tudi na radost vseh Avstrijskih domoljubov ustavilo vtrjenje Přemysla. Naj bi se pa tudi približanje k Rusiji vtrdilo s trajno zvezo zidano na spoznanje vzajemne koristi, kajti le v tem je poroštvo srečne prihodnosti monarhije. V vojniškem oziru je zveza z Rusijo toliko, kakor zavarovanje hrbta; kam se imamo obrniti s čelom, to je določno izrečeno."

Po pisateljevih in vsacega pravega Avstrijana mislih mora tedaj Rusija nam biti naslomba, čelo pa moramo obrniti tje, od koder nam preti nevarnost, in to je Pruska.

„Vkljub vsemu zagotovljenju prijateljstva — razpeljuje pisatelj dalje — nam mora biti to popolnoma jasno, da se bližnje Prusko-nemško kraljestvo skuša na vse kraje razširjati in s tem preti celoti naše monarhije. Druženje in prisvojevanje dežel na podlagi narodnosti je postalo kopito, po katerem se zdaj države kujejo, in to je gotovo bil nagib velikim vojskam novejše dôbe. Kdo bi se pri tem takem vbranil opravičene skrbí gledé naše drage, pa nesrečne domovine?"

Potem toži pisatelj, da se v Avstriji vse, kar je mogoče, zgodí, da bi se uničil vpliv onih, ki si prizadevajo raztrgati one mreže, katere se iz Pruskega čez Avstrijo mečejo; pa vkljub vsemu zatiranju je vendar še mnogo Avstrijskih domoljubov, ki bodo zabranili, da bi se vresničilo to, kar zunanji sovražniki tako radi trdijo, namreč:

„Razpad Avstrije je le še vprašanje zaradi časa in za to ni treba nobene vojske."

„Vojske je treba — pa trdi pisatelj — in vojska mora priti, ker se našim sosedom sline cedé po krasni deželi ob Donavi in je Nemčije mejam treba razširiti se tudi proti vzhodu. Kakor se je Avstrija od nekdaj že potezala za svoje dobro pravo, tako se bo borila vselej za svoj obstanek. Potem veljá zadnji odločilni boj. Naj bi se čas, kar ga je še do tje, vporabljal za to, da se vsaj prvi pogoji srečne brambe vstvarijo".

Tako piše nadvojvoda. Tedaj tiste misli, zarad katerih so bili Čehi, smo bili mi Slovenci in drugi Slovani preganjani, psovani in zatirani, tedaj prav tiste misli so prodrle zdaj v najvišem krogu. Nadvojvoda vidi srečo in obstanek Avstrije le v trdni zvezi z Rusijo, on spozná, da na severu preži zmaj, ki čaka le ugodnega trenutka, da bi hlastnil po Avstriji ter jo pogoltnil vso ali bi ji vsaj odtrgal najlepši kos. Pruska pa tudi potrebuje za svoj obstanek vse Nemce, mora jih zediniti tudi, kar jih je na Avstrijski zemlji, sicer ji ni prihodnost zagotovljena. Zato si pa že zdaj pripravlja terên, na katerem bi jej bil zagotovljen srečen izid vojske. Kakor kača prevleče svojo žrtev s polzko slino, jej polomi rebra in kosti, predno jo požre, tako si pripravlja Pruska Avstrijo za plen. Po krajinah Avstrijskih se širi Prusaška kuga, dobrika se Magjarom; tako bi bila Avstrija kmalu prevlečena s Prusko slino in bi naglo smuknila zmaju v žrelo, zlasti če bi se Magjari pridobili in tako bile tudi kosti Avstrije polomljene.

Kdaj že je vsa opozicija s sedanjim pogubljivim sistemom nezadovoljnih Slovanov — izvzemši vešaste Poljake — slutila in spoznala to nevarnost ter opominjala k previdnosti nasproti Pruski! Al niso je poslušali, marveč očitali jej sovraštvo do nemškega naroda.

No, kaj pa zdaj, ko iz najvišega kroga, iz ust

nadvojvode, uda cesarske družine, zadoní isti glas! Ali bodo tudi Avstrijanskemu nadvojvodi očitali sovraštvo do nemškega elementa?

Resnica oči kolje. Zato je pa tudi po prusaško-ustavovernih krogih vsled te brošure nastal grozen krik in vriš, kakor med krokarji, ki so se spustili nad ranjeno žival, kedar pride lovec in vstreli med-nje. In nasledek tega krika nevolje in oplašenosti prusaške je menda, da je bil nadvojvoda od topničarskega polka premeščen k pešcem. Pa naj bo! S svojo neprestrašeno, ponosno, resnično, po iskrenem domoljubji mu narekovano besedo si je pridobil spoštovanje vseh pravih Avstrijanov, ki nočejo, da bi Avstrija kedaj postala Pruska provincija, zbudil jim je nado boljše prihodnosti, kajti dokler so si svesti, da ima Avstrijska armada v svojih vrstah še take, gotovo za vodstvo poklicane domoljube in bistre glave, ne more poginiti in Pruski orel bo, zagnavši se proti njej, pobit na tla padel.

Slovstvene stvari.

Nove knjige.

(Konec.)

Kar se tiče omike Slovakov, govorí naš pisatelj o plemenitnikih, meščanih in kmetih. Plemenitašev ne hvali, temveč pa hvale vé prostemu narodu na kmetih, ki, čeravno so ljudske šole še jako slabe in pod sedanjimi dobro plačanimi krajnimi šolskimi svetovalci še bolj rakovo pot gredó, vendar skrbi za izobraženje mladine svoje po druzih potih; priča temu je to, da vsako leto čedalje več časnikov in drugih knjig v maternem jeziku med ljudstvo dohaja.

V ljudskih in meščanskih šolah je učni jezik slovenski; one so v vsi deželi edine naprave, v katerih se Slovak izreja v narodnem jeziku. Nekateri učitelji pa so tako slabo plačani, da na leto in dan komaj 100 gl. dohodka imajo. V Slovakiji so sicer tudi državne gimnazije; al one niso učilišča na narodni podlagi, ampak le magjaronske naprave z namenom, da Slovak zgubi in zatají narodnost svojo.

V teh gimnazijah je celo v krščanskem nauku učni jezik magjarski. Le v treh gimnazijah se uči slovnica slovenska; al tudi v teh gimnazijah ta nauk ni obligaten nauk. Pogumen mora biti Slovak, ki si upa svojega sina v teh šolah za Slovenca vpisati. To je bil vzrok, da so Slovaki nabirali grošičev za napravo 3 narodnih gimnazij, al brž so postale te gimnazije magjaronom tak trn v peti, da so zagnali krič, da te gimnazije panslavizem gojijo v srcu mladine in visoka magjaronska vlada ukazala je te gimnazije zategadel v preiskavo vzeti, čeravno je preiskovalna komisija našla, da ste gimnaziji v Turec St. Martinu in Znyo-Kloštru vse hvale vredni in nikakoršnega panslavizma sumljivi, ste se vendar po ministerskem ukazu morali za letošnje šolsko leto zapreti. Še huja pa se je pripetila gimnaziji v Veliki-Revuci.

Jako zanimivo je to, kar učeni pisatelj pripoveduje o slovstvu (literaturi) Slovakov. Izprva so Slovaki čitali le knjige v českem jeziku, kateremu je narečje Slovakov podobno kakor brat bratu. Še le pozneje so začeli Slovaki svoj narodni jezik bolj izobraževati. Prvo poskušnjo za izdavanje knjig v slovenskem (slovaškem) jeziku je izmed strani katoliških Slovakov naredil Anton Bernalok leta 1788—1791; L. Šturu pa gre izmed protestanških Slovakov velika zasluga za povzdigo slovenskega jezika med Slovaki leta 1845.

Ker pa niti Bernalokova niti Šturova slovnica ni stala na filologični podlagi, je Martin Hatala leta 1850, sedaj profesor slovanskega jezika na vseučilišču v Pragi, izdelal slovensko slovnico po filologičnih principih; njegova slovnica veljá sedaj sploh v literaturi Slovakov.

Leta 1863 so Slovaki osnovali slovstveno društvo, kateremu so imé dali „Matica slovenska“. Število družbenikov znaša sedaj 900, ustanovniki plačajo po 100 gold., pravi udje pa po 50 gold.; kapital matičin znaša 73.000 gold. Da ta narodni zavod pisano gledajo Magjari, razume se samo po sebi; 29. grudna 1874 l. je prišel policijski inkvizitor Ludovik Jekelfalussij iz Pešta preiskavat nedolžno to literarno društvo. Poleg Matice slovenske se je ustanovila za izdavanje katoliških pobožnih knjig v Trnovem neka druga družba pod imenom „Spolok sv. Vojtecha“, ki šteje čez 2000 družbenikov s 40.000 gold. kapitala. Al tudi to družbo preganjajo Magjari z vso silo; ko so se družbeniki 26. in 27. septembra 1870 v Nitri v občni zbor zbrali, so bili zasramovani po surovi navadi divjih Magjaronov.

Časnikov imajo Slovaki 9; ti so: „Národnie Noviny“, „Slovenske Noviny“, „Hlásnik“, „Orol“, „Katholicke Noviny“, „Konfessionalna Škola“, „Obzor“, „Rarašek“ in „Priatel l'udu“. Ker imajo ti časniki v narodnem obziru vpliv na ljudstvo, zato skuša magjarska vlada kratiti ta vpliv in zato izdaja časnik „Svornost“, ki pa bo menda kmalu šel rakom žvižgat, kakor so šli prejšnji njeni časniki „Krajan“, „Koruna“ in „Vlastenec“.

Naši dopisi.

Iz Istre 14. sveč. — Še se nam niso posušile gorke solzice, ki smo jih pretakali nad prezgodnjo smrtjo izvrstnega rodoljuba dr. Coste, pa nam prinese nemila osoda drug težek udarec: preminuli so ljubljeni naš škof Jernej Legat, Tržaško Koperski v Trstu 12. dne t. m. v 68. letu svoje starosti! Pretrpeli so umrli mnogo britkosti posebno zadnja leta, v kojih so se teptale vse pravice do Boga in bližnjega. Da so bili rajni škof nam Slovencem v Istri zvest podpornik in značajen zagovornik, čutili bodemo še bolj zdaj, ko jih več ne bo. Zato kličemo vsi Savrini v Istri: Naj bo zemljica lahka ljubljenemu Pastirju!

V Gorici 13. febr. — Imel sem priliko videti (pri Köke-u na Dunaji) že skor dodelani novi zemljevid naše dežele Goriške, ki ga je narisal naš premišljivi in tihodelavni okrajni šolski nadzornik (Goriškega in Sežanskega okraja) gosp. Franc Vodopivec. Delo je tako krasno, da se malokatera dežela s takim zemljevidom ponaša. Tiska se na deželne stroške in se šolam in županijam brezplačno pošlje. S tem pa ne bo občinstvu še vstreženo. Zemljevid bi moral viseti v vsaki gostilnici in kolikaj čedni krčmi, pa tudi v privatnih hišah bi sobe lepo kinčal. Sramota je za tisuč in tisuč — tudi omikanih ljudí — ki ne le ne vedó, kje je na pr. ta ali ta domači kraj, temuč, ki še celó ne vedó, da se v naši deželi kraj tega imena nahaja! Tudi šolska mladina se prej uči, kje je Peking ali pa Carigrad, ko Kobarid ali Oglej. Imena na novem zemljevidu so v slovenskih krajih pravilno slovenska (italijanska in nemška so dodana v manjšem tisku le glavnim krajem, kateri zraven slovenskega tudi tuje imé imajo, na pr. Cerkno, — Circhina, Kirchheim — in to zavoljo Lahov, ker je zemljevid občno-dežêlen). — Prve dni t. m. je bila na tukajšnji deželni kmetijski

šoli polletna preskušnja. Reči moram, da vrla slovenska profesorja, voditelj Povšè in g. Kuralt, sè svojimi dijaki — ki tako različno predomiko sè seboj prinašajo — prav čudeže delata. — Mislili smo, da ne bo več v našem centralnem bogosl. semenišči tistih, že nekaj let navadnih pustnih veselic, ki so se poslušalcem tako prikupile, — pa bile so, in letošnji aranžêrji in pevci in igralci so zaslužili vso hvalo, kakor lanski in prejšnji. Samo dvoje reči bi jaz opomnil: Pesmi izberite nam živejše in veseliše in pa „romarju" „stričku" (v slov. igri „Briljantni prstan") naročite, naj drugi pot še kaj drugih novic iz „svete dežele" prinese, a ne samo te, da je „velike osle" videl, „dobro vino" pil in sploh „pusta po svetu lovil". Igralo se je sploh prav dobro, nekteri so klasično delali. Tedaj — — „još Hrvatska ni propala" (v našem semenišči namreč).

Čestitamo vodstvu in bogoslovcem! — Bolezen in smrt Tržaškega škofa p. n. g. Legata je tukaj veliko senzacijo vzročila. Škoda za vrlega možaka! — Gosp. pisatelju sestavka v „Novicah" (štev. 5. in 6.) „Nekoliko vrstic o slovenskem besednem redu" —: Vaš velecenjeni list prejel. Vsemu, kar v svojem spisu v „Nov." zgoraj navedenem razpravljate, jaz pritrjujem, kakor vidite; drugim pa rahla beseda ne zadostuje — to že veste; treba bo, da katerega na sramotni oder postavite. Občinstvo ima po mojih mislih pravico, zahtevati, da se mu — kar samo plačuje — pravilno piše. Knjiga, ki sem jo unikrat v mislih imel, bila je res ena tistih, na katere Vaš sum leti; ali za zdaj nočem še delati literarnega škandala. Upotrebovanje dovršnikov namesti nedovršnikov — v sestavku, ki ga Vi omenjate, — in sploh, kjer koli na-nje naletim, razkači me vsakrat tako, da ne morem dalje brati. Ko bi smel kleti, rekel bi rad, kedar kaj tacega berem: „Da bi ti (pisatelju) uho odpadlo"! — Največkrat čitamo: „zgodovina, — časnik povè", — namesti: „pravi" ali „pripoveduje". Pa naj bo za zdaj; v prihodnje znabiti enkrat ex professo o teh rečéh. Neslovensko pisavo moramo iztrebiti iz naših knjig in časnikov; če ne, sram nas bodi!

Iz Tržaške okolice 6. febr. — Ena najhujih zleg, ki slovanski narod tlačijo, je nesloga med brati, in če med sabo ne bomo edini, kako se bomo pa zamogli ustavljati sovragom, ki nam od vseh strani preté? Zatoraj pa kedaj bodo naši časniki to spoznali ter nehali sprejemati dopise, kateri grdijo ter z blatom kidajo možé, ki imajo še kaj srca za nas, — može, kateri znajo o pravem času za naš duševni kot materijalni blagor svoj glas povzdigniti! Vsak lahko sprevidi, da taki dopisi so večidel tendencijozno pisani od neznačajnežev, ali pa od ljudí, ki druzega ne iščejo kot sejati neslogo in sovraštvo med ljudstvom. Te in enake misli sprehajale so me bravši nek dopis iz Skednja pri Trstu v 4. listu Goriške „Soče". Dopis je sicer iz Skednja datiran, pa ni treba ravno Salomonove modrosti, da, komur so okolične razmere le nekaj znane, precej spozná, da ima dopis vse drugod nego v Skedni svojega očeta V tem dopisu se vrli okolični poslanec dr. Lozer, kateri se je, in se še zmiraj v Tržaškem zboru neustrašeno za okolico bojuje, grdobno napada in kar naenkrat kot za nesposobnega zastopnika proglasuje. Dopisun govori v imenu Skedencev, ti pa dr. Lozerja niso volili, ampak voljen je v Rojanu, Greti in Barkoli. — Kakošne namene je dopisun s tem dopisom doseči hotel, to najbrže le on sam vé. Grda laž pa je, da je dr. Lozer pri volilcih zaupanje zgubil, kakor tudi laž je, kar dopisun o dr. Lozerju zarad učitelja Bonina kvasi. Kar je pa najbolj žalostno, je to, da taki tendencijozni in osebe in društva napadajoči dopisi romajo večidel pod ptujimi imeni v vnanje časnike, da tako pravi pisatelji lože prikriti ostanejo, potem pa prav lahko od dotičnih vredništev tirjajo, da niso ta ali oni članek pisali. Kako bi se dalo pa tako početje karakterizirati, to prepustim častitim bralcem.

Iz Štajarskega. — Namesto umrlega g. Rozmana imenovan je za dekana v Konjicah g. dr. J. Ulaga, profesor bogoslovja in vrednik „Slov. Gosp." v Mariboru. Tudi mi čestitamo izvrstnemu rodoljubu gosp. dr. Ulagi o tem imenovanji, pa tudi dekaniji Konjiški, da dobi tacega načelnika. — V 7. listu „Slov. Gosp." naznanja gosp. dr. Ulaga, da popusti vredništvo tega časnika, in se zahvaljuje dopisnikom za zdatno pripomoč, pri trudapolnem večletnem poslu.

Z Gorenskega 11. sveč. — Iz Šent-Vidske okolice piše nekdo v 4. listu letošnjih „Novic" o poštarju v Šentjurju pri Kranji, da ima gledé denarnih pisem polža za ekspeditorja in zaželjeva, naj bi c. kr. poštno oskrbništvo v Ljubljani tega polža nekoliko ogledalo, v katero vrsto njegovih bratcov on spada: ali morebiti ni tistih eden, ki poslane novce v svoji hišici pridržuje. Taka preiskava bi gotovo ne bila odveč, in ako se to do zdaj še ni zgodilo, ni poglaviten vzrok to, kakor da bi se poštno oskrbništvo polža tako balo, kot se ga bojé krojači; veljavnejši vzrok bo le-ta, ker Šentjurski polž je: „Helix sinistrosa", po slovensko: „polž levičnik", to je taki, ki je s svojo hišico od desne na levo zavit; ali z drugimi besedami: on je votli nemškutarček od podplatov nog do temena glave in osoben ljubček Derbitschov. Memo tega morate pa še vedeti, da takrat, ko je Martin Žumer iz Vogljan oddal svoje s 100 gold. obtežene pismo na pošto, so bile razpisane volitve za zbornico trgovinsko in obrtnijsko in takrat se poštar — oprostite mu! — ni mogel tako vestno pečati s poštnim poslom, ker je, naj bi svojemu gospodu pokrovitelju v Kranju ugodno postregel, kakor stekli polž okoli dirjaje, obdelaval ljudí za izvolitev nemškutarskih kandidatov. Tedaj s preiskavo v zadevi zgoraj omenjeni ne bo nič, če tudi bi zarad občinstva, še bolj pa zavoljo obrekovanega Maselna bila silno potrebna, ali kali? — vsaj veste kaj prislovici pravite: „roka roko umije, obe pa obraz; in: „krokar krokarju ne izkljuje oči." Zapomnite si pa še vi, kar mi je nek Ratečan rekel: „da pravica zdaj pod mizo leží in se joka, krivica pa po mizi raja (pleše) in se smeja."

Iz Ljubljane. — Dr. Costa — bodi Bogu potoženo — je umrl. Namesti njega, ako se ministerstvu ne poljubi zopet ves deželni zbor Kranjski razpustiti, mora biti nova volitev na Notranjskem, kjer volijo kmetiške občine Postojna, Planina, Senožeče, Lož in Bistrica. Dozdaj pa ni še ne duha ne sluha o tej volitvi; vsaj mi tega še ne vemo, morebiti ravná c. k. deželna vlada tudi pri tej volitvi tako, kakor je tihotapno ravnal pl. Vesteneck pri volitvi oddelka kupčijskega za zbornico kupčijsko in obrtnijsko, ko so nemčurji v Ljubljani že več dni popred za 8. dan januarija vedeli in svoje agitacije že dovršili. Bodi si tedaj temu kakor koli hoče, gotovo volitve deželnega poslanca na Notranjskem ali pa vseh deželnih poslancev ne morejo daleč več biti, ako se deželni zbor res začne aprila meseca. Koga bomo, ako se ne razpusti ves zbor, Notranjcem namesti dr. Coste nasvetovali, tega ne moremo volilcem že danes povedati; al že danes moramo rodoljubom živo na srce pokladati opomin: čujte! da ne pride skrivaje sovražnik in ne seje ljulike med pšenico. Vigilantibus jura! Zato naj vsak rodoljub, ki ima zaupanje volilcev v svojem okrožji, jim kar brž na srce položi, da se ne dadó preslepiti od nikogar, ampak čakajo, kakošen glas jim po zaslišanji veljavnih rodoljubov v občinah k volitvi poklicanih — pride iz Ljubljane. Ker pa se pri

volitvah na vse strani vspešno le takrat delati more, kedar nekoliko veljavniših rodoljubov v enem okraji v porazumljenje med seboj stopi in za vsak tak okraj se osnova volilna podružnica, zato naj naši prijatelji že zdaj osnujejo take podružnice brez strahú, kajti vsaka stranka ima pravico pri volitvah delati na to, da zmagajo kandidatje njene stranke, se ve da postavna pot naj se nikjer ne zgreši in sredstva taka naj se nikoli ne rabijo, ki niso poštena, kakor smo jih na stotine doživeli pri glasovitih zadnjih volitvah v kupčijsko zbornico. In zdaj še enkrat: Rodoljubi čujte!

— (*Banka „Slovenija“*) je v zavarovanji proti ognju meseca januarija izdala 283 polic, od katerih znaša premija na lastni račun v gotovini 15.259 gold. 89 kr. Do 4. februarija bilo je na 1220 delnic vplačanih po 30 gold., tedaj 36.000 gold.; na 445 pa po 15 gold., toraj 6675 gold.; skupaj 43.275 gold. Veliko delničarjev je obljubilo, da še v tem mesecu doplačajo. Pet bank je že priznalo, da so banki dolžne protizavarovanja, katera so prejšnji uradniki od začetka krivo računili; pri drugih se še to obravnava. — Zastop za Maribor in okolico prevzel je narodni trgovec gosp. M. Berdajs. — Res! prav veselo se stvar suče, kar banki na čelu stojí gosp. Jože Debevec.

— „Laibacherica“ je večkrat res prav komična. V sobotnem listu popravlja na eni strani svojo notico, da Polegegov pes ni bil stekel, v uradnem oddelku pa prinaša razglas mestnega magistrata, da je ta pes stekline sumljiv poginil. O „Laibacherici“ po takem se res more reči, da desna ne vé, kar leva dela. Mi pa smo po avtentičnih pozvedbah gotovi, da oni pes ni bil samo „stekline sumljiv“, kakor mestni magistrat oklicuje, ampak da je, kakor je tudi raztelesenje očitno kazalo, prav za steklino poginil.

— (*Kako sila nevarne so kože*) od živine, ki je za vrančnim prisadom (antraksom) bolna bila, kaže nagla smrt dveh delavcev pri tukajšnjih trgovcih „Mojses Charmatz in Neuwirth“, ki sta se oskrunila s takimi kožami, eden v jeseni, drugi prve dni tega meseca, in v tukajšnji bolnišnici za antraksom umrla. Kakor slišimo, je mestni živinooglednik gosp. Skalè k sreči zasledil zadnjo žalostno prigodbo, in naznanivši jo magistratu, vpričo mestnega komisarja pri gori imenovanih trgovcih goveje kože preiskaval ter res tako bolezni zelo sumljivo kožo našel, ki je 3. dne t. m. od Šimna Gregoriča z zdravstvenim listom županovim v Rakeku bila na železnico dana in v Ljubljano pripeljana. Če je tako kožo po nasvetu mestnega živinooglednika dal magistrat postavno pokončati, spolnil je le dotični zdravstveni predpis, da se še drugim nesrečam po taki kužni koži v okom pride; al mrtvi zarad tega ne bodo več od smrti vstali. Zato pa mi le zopet in zopet pridemo na to, da vsa taka spričala županov (Viehpässe) niso ne piškavega oreha vredna, kajti župan ni živinozdravnik in ne more biti povsod pričujoč, da bi resnico na tanko zvedel; izučenih živinooglednikov je v vseh občinah treba, ki imajo dolžnost, da sledijo po tem, kaj se kolje; ljudstvo pa ne bi smelo tako brezpametno biti, da misli, če se le okužena živina zakolje, predno crkne, pa potem ni strupa več v živini!!

— Dr. Costovo podobo, ki so jo dali nekateri njegovi prijatelji in častitelji slikati, je ravnokar vrlo lepo izdelal naš umetnik gosp. Ivan Frankè; v čitalnici je na ogled razpostavljena. — Ravnokar nam je došel 7. list „Lipe Hrvatske“ iz Zagreba, ki nosi na čelu obraz našega dr. Coste s toplo pisanim životopisom njegovim, ki kaže, kako visoko so cenili tudi južni naši bratje boritelja našega za pravo slovansko. Lepa Vam hvala za srčni ta spominek!

— (*Obraz dr. Coste*) je posnel gosp. Zajec na mrtvaškem odru, in rekel je, ako bi se saj petdeset jih oglasilo, ki bi pri njem vzeli podobo oprsnico (bisto) iz gipsa narejeno v okroglem pozlačenem obodu, da bi mogel take oprsnice delati po 3 gold. — Slišali smo, da je obraz nepozabljivega nam rodoljuba izvrstno dobro posnet, zato bode umetnik gospod Zajec gotovo obilo naročnikov za Costovo oprsnico iz vseh krajev Slovenije dobil.

Zopet nam je nemila smrt vzela visoke časti vrednega domoljuba gospoda

Fidelija Terpinca,

ki je 15. dne t. m. po večletni bolezni v 76. letu svoje starosti za možgannim mrtudom umrl. Rajnki je bil, dokler mu niso duševne njegove moči oslabele in je po svojem srcu mislil in delal, narodnjak z dušo in telesom. Živa priča temu je to, kar je storil v podporo Matici, Sokolu, čitalnici, posebno pa družbi kmetijski, kateri predsednik je bil celih 20 let — od leta 1849 do 1869 in v vsem tem času tudi „Novicam“ iskren prijatelj. Terpinčevo imé tedaj ostane v zgodovini našega naroda častito imé. Naj v blagem tem spominu v miru počiva. — Danes popoldne ob 4. uri je pogreb njegov.

— (*Čitalničin odbor*) je v svoji zadnji seji namesti umrlega gosp. dr. Coste enoglasno za podpredsednika izvolil za častni razvitek narodne naše čitalnice mnogo let skrbnega odbornika gosp. dr. Zupanca, — ustanovitev godbenega orhestra za pospeh čitalničnih besed izmed udov čitalničnih radostno na znanje vzel in mu svojo podporo zagotovil, — in za prihodnji dve „besedi“ zimske saisone določil nedelji 7. marca in 21. marca; razgovor o programu omenjenih „besed“ je kazal, da boste jako zanimivi.

— (*Spomini na narodne pustne veselice.*) Tudi pust ima svoje pravice; treba le, da jih pošteno in čedno izvršuje. In tega značaja ste že večletni veselici, med katerima eno napravlja čitalnica naša „v spomin Vodniku“ 2. svečana, drugo pa „Sokol“ pustni torek. Tudi letos se je smela svečanost Vodniku na čast v 2 svojim oddelku prištevati najličnejšim veselicam Ljubljanskim; in jako brilantna je bila „Sokolova“ maškerada, s katero je pust sklenil svoje vladarstvo. Že vstopnica, katero je „Sokol“ pripel na prsi vsacemu gostu, lično izdelana v marljivi Blaznikovi kamnotiskarnici, je kazala, da bode veselica zopet izvrstna; videli smo na tej vstopnici v sliki blizo to, kar smo par dni pozneje brali v knjižici nadvojvode Ivana Salvatorja, o kateri bralci naši na drugi strani današnjega lista kaj več beró. Vstopnica ta „Sokolova“ nam je kazala v solnčnem svitu Rusijo in Avstrijo, v temoti pa Nemčijo, poleg katere je načrtan nemčurski komet z napisom: „Slavjansko solnce izhaja, nemčurski komet pa zahaja.“ Koliko pozornost na-se vleče „Sokolova“ maškarada, pričale so v vseh prostorijah čez in čez napolnjene dvorane, v katerih smo med narodnim svetom videli tudi mnogo nenarodnih gostov, ki so ta večer pozabili na Bizmarkovo parolo. Težko bi bilo med obilimi lepimi maskami našteti najkrasnejše, in nobene pozabiti; vendar naj naštejemo vsaj nekatere: Turka in Turkinjo, 4 letne čase, Angleža, več mask v jugoslovanskih nošnjah, zbor Hrvaških pevcev, ciganke, postiljone, Magjarko itd.; dobra misel bila je tudi predstava popotnikov v severni tečajnik. Plesalna dvorana je bila okinčana z brš-

linom in pustnimi êmblemi, med katerimi so pozornost na-se obračali tudi verzi, nekateri s politično soljo, drugi s sploh pikantnim poprom potreseni; skoval jih je zn ni naš humoristični in satirični pesnik. Ni čuda tedaj, ker je bila tudi postrežba gostilničarja, kolikor mogoče pri taki gnječi, dobra in skrbna, in je povsod vladal najlepši red, da je bilo vse do pozne noči židane volje; le „Slov. Narod" je poslal neko čmeriko k tej veselici, katera, ker ni mogla nič druzega ogristi, je zagrizla se v gostilničarja, ki se je vendar ta večer s postrežbo svojo prikupil sto in stoternim gostom. Da so nekateri stariši pripeljali tudi svojo mladino s plačano vstopnino maškare gledat, kdo jim bo to očital, ki je sam tako norčav bil, da je gledal burke, katere niso nikakor in nikjer nravnosti žalile!

— (*O slovenskem gledišči*) bomo prihodnjič več spregovorili, ker nam je do zdaj vedno prostora primanjkovalo.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Tagblatt" v 35. listu pod naslovom: „Dr. Costa und die letzten Tröstungen der Religion" še v grobu ne pustí dr. Coste pri miru, kakor krvoločna hijena, ki celó iz grobov pokopane razkopava. Če je nesramni list že koga obirati moral, naj bi obiral zdravnika, da ni storil, kar bi bil o pravem spoznanji bolezni njegove storiti moral. — „Laibacherica" se s „Tagespošto" vred strašno huduje nad tem, da je „Slovenec" iz Dunaja prinesel novico, da so slovenski dijaki na ondašnjem vseučilišču izbrisali dr. Razlaga iz vrste častnih udov, v katero so ga prejšnji čas vpisali, ter hvalo poje „dem taktvollen Führer", ki po smrti Costovi utegne velik vpliv doseči med Slovenci. Ali vladna „Laibacherica" še ne čuti, da s svojo hvalo, kakor nekdaj dr. Kluna, zdaj dr. Razlaga še bolj dikreditira? ali ona res misli, da se bode zaupanje, ki ga je dr. Razlag pri narodu našem že davno pred smrtjo dr. Costovo zgubil, po smrti njegovi zopet oživilo?

— (*Zakaj je g. France Spitaler mahoma moral zapustiti Gorico, kjer je učitelj na realki bil?*) Na to vprašanje v „Novicah" nam je od več krajev iz Goriškega, Istre (Kopra) in iz Ljubljane došel enoglasni odgovor, da zato, ker je javno po sprehajališčih tako nečedno se obnašal, da bi, ko bi slikar Priapa današnjih dni hotel malati, bi kar naravnost Špitalerja namalal. To vé v Gorici in menda tudi v Kopru vsak deseti človek. — No! „prosit Mahlzeit" sodelovalcem „Tagblattovim", ki pod krilom Špitalerjevim kulturo in moralo odkrivajo ženskemu svetu!

Za nagrobni spominek Hicingerjev so dalje darovali: gosp. Andrej Lavrenčič, deželni poslanec 10 gold., gosp. Janez Hofsteter, dekan 10 gold., gosp. Luka Robič, deželni poslanec 5 gold., gosp. Andrej Ditrih, trgovec 2 gold., gosp. Peter Kraigher, trgovec 2 gold., gosp. Franjo Kutin, trgovec 1 gold., gosp. Rajmund Hočevar, c k. okraj. komisar 1 gold., gosp. Jernej Primožič, duhoven 1 gold., gosp. Lav. Zaletel, duhoven 1 gold., in neimenovan 1 gold., gosp. K. L. Huth, duhoven vojaške bolnišnice v Trstu 1 gold., gosp. Jožef Grčar, fajmošter pri sv. Trojici na Dolenskem, 3 gld., gosp. G. Križaj, dekan v Kamniku 5 gold.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V državnem zboru je v pondeljek minister za notranje zadeve odgovoril na ono interpelacijo grofa Hohenwarta in drugih, v katerih je bila vlada vprašana, ali so jej znane dogodbe pri delenji državne podpore v Dobrničah. A kako je odgovoril? Da je bilo vse v najlepšem redu in da se noben uradnik ni pregrešil zoper postavo. Tak odgovor iz ministerskih ust, ko vendar že vrabci po strehah pojó, kar je Vesteneck v Dobrničah počel! — Tudi Isterski poslanec Vitezić je dobil na svojo interpelacijo zarad veljavnosti §. 19. odgovor, ki je „N. Fr. Pressi" popolnoma po godu. Tako naj se odgovarja na „sitne" interpelacije! Vitezić in desno središče so potem zahtevali, naj bi se temu odgovoru na interpelacijo pripela v prihodnji seji debata, pa „liberalna" večina je ta predlog zadušila. Tako se ravná z nami na Dunaji!

— Ogerski minister Bitto se je pripeljal na Dunaj ter podal cesarju demisijo vsega ministerstva proseč, da bi se na-nj tudi pri sestavljanji novega ministerstva nikakor ne oziralo. Pa cesar demisije ni hotel še sprejeti, predno mu je mogoče najti moža, ki bi sestavil drugo ministerstvo.

— „W. Ztg." je razglasila pogoje, pod katerimi se ima na posodo vzeti 25 milijonov za železnico. Le delajmo dolgove!

— Pravda Ofenheimova bo bóje ta teden končana, vprašanja do porotnikov so že sestavljena. Radovedno vse čaka, kaj bo z Banhansom.

— Pustni torek je bil tudi v državnem zboru zelo nemiren dan, minister Glaser se je z državnim zborom skregal. Obravnavala se je eksekucijska postava, ktero je Glaser sam sostavil. Dr. Edelbacher je ministru precej razumljivo povedal, da o potrebah ljudstva toliko vé, kakor lisica o postu. Minister, ki je že naprej vedel, da bo on in ministerstvo, ta „harmonična celota", propadlo s to postavo, je na to rekel, da se malo briga za sklepe Lasserjeve skupščine. Glaserjeva postava se potem ni sprejela, marveč odseku nazaj dala. Kaj pa bo nasledek tega razpora, o kterem ustavoverni listi čisto molčé? Ministerstvo ne mara za liberalno večino državnega zbora, ta pa ne za ministerstvo, toraj bosta morala iti narazen. Ali kdo bo šel, državnega zbora liberalna večina ali ministerstvo, ali pa nobeden, kajti Avstrijski parlamentarizem je že od nekdaj tak, da se ministri svojih stolov držijo kot smola, liberalci pa isto tako svojih šepastih stolov.

Nemčija. — 23 škofov je razglasilo skupno deklaracijo zoper okrožnico Bismarkovo o volitvi prihodnjega papeža.

Listnica vredništva. Gosp. J. Z. v G: Poslano prejeli. — Gosp. N. v M. in gosp. M. v G: Zahvalni pismi prejeli, pa danes ni bilo mogoče; drugi pot gotovo.

Žitna cena

v Ljubljan 13. februarija 1875.

Vagán v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10. — banaška 5 fl. 62. — turšice 3 fl. 10. — soršice 4 fl. 10. — rží 3 fl. 50. — ječmena 3 fl. —. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. —. — ovsa 1 fl. 90. — Krompir 2 fl. 40.

Kursi na Dunaji 15. februarija.

5% metaliki 70 fl. 90 kr.	Ažijo srebra 105 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 75 fl. 85 kr.	Napoleondori 8 fl. 91 kr.

Loterijne srečke:

v Trstu	17. feb. 1875:	6. 2. 22. 25. 26.
v Lincu		86. 58. 81. 7. 65.

Prihodnje srečkanje v Trstu 17. februarija.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici v Ljubljani.